

Mesto	Jugoslovanov	Italijanov	ha
I. okraj	3.521 (22)	12.542 (78)	
II. "	1.377 (10)	11.797 (90)	
III. "	4.787 (29)	11.815 (71)	
IV. "	3.336 (18)	15.350 (82)	
V. "	3.811 (12)	28.589 (88)	
VI. "	4.850 (24)	15.209 (76)	
	21.682 (19)	95.302 (81)	545
Okolica			
Čarbola zg.	1.481 (32)	3.192 (68)	155
Kjadin	961 (22)	3.380 (78)	158
Rocol	2.572 (46)	3.075 (54)	280
Škorklja	2.452 (49)	2.578 (51)	119
	7.466 (38)	12.225 (82)	710
Skupaj	29.148 (21)	107.527 (79)	1.255

Narodno mešani okraji tržaške okolice z nadpolovično jugoslovansko večino:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Barkovlje	2.090 (82)	458 (18)	190
Grela	1.526 (52)	1.425 (48)	155
Kolonia	943 (63)	541 (37)	143
Rojan	2.381 (72)	934 (28)	165
Škedenj	3.253 (69)	1.431 (31)	117
Sv. Magd. Mar. sp.	2.694 (81)	626 (19)	893
Sv. Magd. Mar. zg.	2.316 (57)	1.761 (43)	134
Vrdela (Sv. Ivan)	4.853 (64)	2.701 (36)	244
Bane	210 (89)	25 (11)	266
Sv. Križ	1.527 (89)	180 (11)	387
	21.793 (68)	10.082 (32)	2.694

Jugoslovanski okraji tržaške okolice z nad 90 % jugoslovansko večino:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Lonjer	842 (97)	30 (3)	262
Bazovica	852 (98)	16 (2)	1.745
Gropada	418 (99)	4 (1)	539
Kontovelj	954 (96)	44 (4)	457
Lipica	83 (100)	—	967
Opčine	1.938 (92)	159 (8)	967
Padriče	298 (100)	—	418
Prosek, Miramar	1.161 (93)	93 (7)	320
Trebeče	775 (98)	17 (2)	908
	7.321 (95)	353 (5)	5.616

Tržaško ozemlje z jugoslov. večino: 29.148 (74) 10.445 (26) 8.310

Nad 90 % večine nimajo Italijani niti v mestu in ne v okolici Trsta v nobenem okraju.

Jugoslovani imajo na tržaškem ozemlju večino v 20 okrajih z 8.310 ha zemlje, med tem ko imajo Italijani samo v 10 okrajih 1255 ha zemlje, ki pa ni obdelana, temveč kompaktno naseljena in obljubena, ker tvorijo po večini sredino mesta.

Če je bilo vnanje lice mesta navidezno italijansko, se imajo Italijani zahvaliti samo protislovanskemu pritisku in režimu avstrijskih vlad ter agitaciji v vnanjem svetu potom Italije.

Razmerje v celotnem tržaškem ozemlju je: 58.262 Jugoslovanov proti 118.053 Italijanov.

Zaradi 118.053 tržaških Italijanov, živčih na ozemlju 3949 ha, priklopi Trstu 497.069 Jugoslovanov z okroglo 758.713 hektarjev zemlje bi bila krivica za vse jugoslovansko pleme.

Poudarjamo, da vsemu jugoslovanskemu plemenu, kajti v tem so si jugoslovanski narodi edini, da je krivica enemu narodu — krivica za vse. In v tem slučaju se godi slovenskemu narodu odločna kruta krivica, ker odrezati in podjarniti od slovenskega naroda nad 400.000 prebivalcev, t. j. skoro četrtino naroda, pomenja zadati temu narodu smrtni udarec, odvzeti mu okroglo 700.000 ha zemlje in odrezati ga od morja, pomenja za ta narod ugonobitev možnosti samostojnega gospodarskega razvoja.

Pomislek vredna pa je priklopitev Trsta Italiji tudi z gospodarskega stališča, ker bi bil Trst s to prikloplitvijo k Italiji gospodarsko uničen, kakaj Trst ni odvisen samo od jugoslovanskega ozemlja preko demarkacijske črte, temveč tudi od drugih novih držav srednje Evrope. Se enkrat poudarjamo, da bi bila priklopitev jugoslovanskega zaledja k Trstu zaradi neznatnega števila v Trstu živčih Italijanov nasilna in atentat na samoodločbo in enakopravnost narodov!

O Istri ni dvoma, da ima celotno pripadati Jugoslaviji z zajamčeno in popolno samoupravo kompaktno živčim italijanskim manjšinam.

Ozemlja z jugoslovansko večino v Istri je 338.956 ha, in na njem živi 186.825 (83 %) Jugoslovanov in 36.090 (17 %) Italijanov, medtem ko znaša ozemlje z italijansko večino v Istri 70.328 ha z 98.949 (93 %) Italijanov in 7.842 (7 %) Jugoslovanov.

Celotno razmerje v Istri znaša 194.667 (59 %) Jugoslovanov in 135.039 (41 %) Italijanov.

Poseben poudarek je staviti na to, da so Italijani kompaktno naseljeni v Istri največ v obmoirskih mestih in žive po večini v mestih tako, da je samouprava tudi tehnično brez vsakih težkoč izvedljiva.

Podrobna statistika za Istro, italijanske narodne kolonije v Istri in pregled je sledeči:

Kompaktno z nad 90 % italijansko večino naseljeni kraji (kolonije) v Istri:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Koper	536 (7)	7.202 (93)	45
Milje	257 (7)	3.535 (93)	604
Valle	49 (3)	1.535 (97)	968
Roč	10 (5)	178 (95)	489
Piran	259 (3)	9.500 (97)	2.996
Salvora	17 (5)	309 (95)	1.629
Izola	21 (—)	5.326 (100)	2.244
Albona	74 (3)	2.100 (97)	989
Poreč	13 (—)	3.390 (100)	1.922
Majo	16 (4)	512 (96)	92
Vrhar	12 (6)	173 (94)	811
Fontane	— (—)	510 (100)	1.163
Leme	12 (6)	173 (94)	2.022
Brje	40 (1)	3.014 (99)	1.154
Montona	8 (1)	1.341 (99)	3.354
Viznada	91 (4)	2.138 (96)	1.572
Viznanj	114 (6)	1.706 (94)	1.235
Sv. Domenika	17 (2)	582 (98)	2.091
Fasana	80 (9)	840 (91)	6.282
Tinjan	227 (4)	5.288 (96)	423
Castelluovo	31 (4)	768 (96)	584
Sv. Vincentij	22 (4)	528 (96)	6.271
Rovinj	120 (1)	10.859 (99)	2.744
Valle	100 (5)	1.735 (95)	41.705
	2.126 (3)	62.303 (97)	41.705

Narodno mešani kraji in sodni okraji v Istri z nad 10 % jugoslovansko manjšino in nadpolovično italijansko večino: (italijanske kolonije z nad 90 % so odštete.)

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Buzet (mesto)	114 (21)	422 (79)	372
Pulj	3.635 (16)	19.510 (84)	3.649
Brje (sod. okraj)	1.967 (11)	16.714 (89)	28.623
Skupaj	5.716 (14)	36.646 (86)	28.623

Narodno mešani sodni okraji v Istri z nadpolovično jugoslovansko večino: (italijanske kolonije z nad 90 % so odštete.)

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Buzet (sod. okraj)	24.650 (79)	6.371 (21)	31.284
Piran	4.018 (55)	3.253 (45)	4.039
Poreč	6.494 (53)	5.786 (47)	17.465
Montona	10.212 (66)	5.237 (34)	24.283
Pulj	16.257 (61)	10.552 (39)	16.761
Rovinj	2.978 (65)	1.606 (35)	19.131
	64.619 (66)	32.805 (34)	112.363

Sodni okraji v Istri z nad 90 % jugoslovansko večino: (brez kompaktnih italijanskih kolonij)

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Buzet (sod. okraj)	20.321 (99)	274 (1)	37.812
Pazin	28.907 (95)	1.636 (5)	54.040
Albona	14.231 (98)	298 (2)	30.930
Dinjan	10.887 (98)	36 (2)	26.280
Volosko	31.275 (98)	946 (2)	26.280
Podgrad	16.595 (100)	7 (—)	13.133
	122.216 (97)	3.195 (3)	225.993

Ozemlje z jugoslov. večino v Istri: 186.825 (89) 36.090 (17) 338.956

S tem materialom je upravičenost Jugoslavije do tega ozemlja in meje označena, dasi so se zgodovinski in drugi gospodarski in narodni argumenti, s katerimi bi se dalo še podpreti.

Ako se Italija opira na oboroženo okupacijo Trsta, tedaj se sklicuje na Jugoslovani na uradno zapisane podatke o zasedbi in načine zasedbe Trsta: da je jugoslovanska torpedovka privedla Italijansko brodogradnjo v Trst.

Brez ljudskega glasu se ne sme sklepati o tem ozemlju, najmanj da bi bilo kdaj Italijansko. Tudi v Trstu naj prizadeto ljudstvo govori, kam hoče pripadati. Pred vsakim plebiscitom se ima pa postaviti sporno ozemlje pod zaščito in v obliči nepravilne in neprizadete sile in odpraviti morebitne že prejšnje ukrepe dosedanjega okupanta, ki so bili izvršeni na škodo nepristranskega ljudskega glasovanja.

Reforma narodne šole in kmetijski pouk.

V februarški številki »Popotnika« izide pod gorenjim naslovom daljša razprava. Ker se pa baš sedaj bavijo na poverjeništvu za uk in bogočastje z vprašanjem izobrazbe učiteljstva, mi bodi dovoljeno, da očitam svoje misli glede kmetijskega pouka na kratko brez obširne argumentacije.

Ljudskošolska učna doba trajaj najmanj 7 let. To bi moralo biti zakonjeno. Narodni prosveti je bila v veliko škodo ona točka avstrijskega šolskega zakona, ki je zahtevala obisk šole do 14. leta učenčeve starosti. Ljudskošolski učenci so duševno nezreli za teorijo in telesno preslabi za prakso kmetijstva. Iz tega izvira, da ne sodi niti teoretični, niti praktični kmetijski pouk v narodno šolo; le-ta ima temveč nalogo, razviti učenca telesno, moralno in duševno do stopnje, na kateri mu je mogoče s pridom prisostvovati vsakemu strokovnemu pouku, torej tudi kmetijskemu. Iz tega pa nadalje izhaja, da bodi narodna šola enotna in njeno učiteljstvo enotno vzgojeno. Enotnosti narodne šole bi prav nič ne škodilo, ako bi pripravljala v prvi vrsti na kmetijski pouk, in to tudi po mestnih šolah, in sicer na tak način, da bi se v prirodoisju obrav-

navali kot reprezentanti posameznih razredov in vrst v prvi vrsti predmeti, ki so kmetu v kvar ali na korist. Prirodoslovje upoštevaj posebno kmetijsko kemijo, zemljepis narodnogospodarske razmere, računstvo gospodarske račune, geometrija zemljemerstvo in spise poslovne liste. Slovenski kmet se bo moral jako intenzivno baviti s kmetijstvom, zakaj njegova zemlja ni tako rodovitna, kakor n. pr. Banat, Slavonija ali Srbija. Treba mu bo v prvi vrsti gojiti tiste stroke kmetijstva, v katerih bo lahko prednjačil, in te so sadjereja, umna živinoreja z mlekarištvom, gojitev perutnine in čebelarstvo. Edino iz teh panog bo dobival denar za davke in domače potreščine. Pridelki iz ostalih panog kmetijstva ne bodo sposobni za trg, ker ne bodo zdržali konkurence. Vendar pa to dejstvo ne sme zavesti kmeta, da bi te panoge opuščal ter jel kupovati moko, koruzo itd., kakor se je to tuptam že godilo pred vojno, ter bi še nadalje nosil denar v trgovino za predmete (platno, sukno, olje, kosišča, ročaje, koše, pletenice, vedrice, žlice, samokolnice itd.), ki jih more doma prideliti ali napraviti. Ako hoče naš kmet estati trden gospodar svoje grude, ne sme v bodoče ničesar kupiti, kar more ustvariti sam. Svoje dni so bili zimski večeri na kmetih prava idila veselega družinskega dela, danes pa gre kmet ali s kokošmi spat ali pa v krčmo.

Treba je torej, da se polaga na važnost rokotvornega pouka čimveč pažnje. V narodno šolo sodi na vsak način šivalni stroj in kolovrat za deklice, vrbovo šibje, leskove preklanke, vitre ter ostru strugala in rezila za dečke. Da se ima gojiti ta pouk tudi na učiteljskih, je seveda umevno.

Kmetijstvo se poučuj na ljudski šoli v obilgatih dvoletnih nadaljevalnih tečajih po 5 ur na teden, katerih se udeležuj mladina kmetov in kmetijskih delavcev, ki je dovršila ljudsko šolo. Teorija se poučuje na domači ljudski, praksa pa na okrajni kmetijski šoli. Vsak okraj mora dobiti enoletni ali dvoletno kmetijsko šolo z vzornim posestvom. Redni gojenci te šole so tisti učenci, ki so dovršili dvoletni nadaljevalni tečaj na ljudski šoli in ki imajo veselje do temeljite strokovne izobrazbe. Izredne gojence pa tvori mladina nadaljevalnih tečajev, ki prihaja s svojimi učitelji od časa do časa na praktično delo. Na vsaki ljudski šoli s kmetijsko mladino bodi tudi nastavljen učitelj, ki ima poleg zrelostnega izpita še enoletni kmetijski tečaj. Ta poučuje v prvi v nadaljevalnih tečajih, nadalje realije v višjih razredih ljudske šole, pogostokrat bo tudi vodil šolo in na okrajni kmetijski šoli predava kakšen predmet po par ur na teden. Tako dobi okrajna kmetijska šola velik štab pomožnih učiteljev in ne bo ji treba stalnega učiteljstva, izvenzemski ravnatelj. Tako okrajna kmetijska šola ne bo veljala državo bogzna koliko, v mnogih slučajih bo celo sama krila izdatke, a kmetijstvo bo imelo neprecenljivih koristi. Pač pa čakajo državo velike investicije v posestva in šolske stavbe. Pa tudi tukaj ne bo tako hudo! Marsikje so se in se še bodo zatvorile razne ponemčevalnice. Prikupi se nekaj zemlje, in šola je gotova. Nameravano razkosanje fidejkomisov in velikih posestev, sekvestriranje avstrijskih državnih in kronskih zemljišč, razna okrajna in občinska posestva, javna blagotvornost, vse to so momenti, ki bodo pomagali lajšati breme državi. Glavna skrb naše naučne uprave bi morala torej biti, da si vzgoji veliko število ljudskošolskih učiteljev z enoletnim kmetijskim tečajem, da dobi zadostno število srednješolskih kmetijskih učiteljev, da misli na ustanovitev poljedelske visoke šole za ves slovenski jug in da izkuša pridržati vse tujerodne kmetijske učitelje, ki se nahajajo v Jugoslaviji, jih naprosi, da se priuče našemu jeziku. Med temi tujerodci je nekaj izvrstnih učenjakov, n. pr. Zwifler, Brüdners i. t. d. Kdor ne odjeda našim kruha, kdor nam more koristiti in kdor nam ne kaže smrtnega sovraštva, tega držimo! —v.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Zborovanje upravnega odbora Zaveze

Seja upravnega odbora Zaveze se je vršila dne 27. decembra 1918 v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani. Začetek ob osmih zjutraj. Navzoči: člani vodstva Zaveze in večina članov upravnega odbora. Odsotni sta opravičila upravna odbornika Bankart in Pristovšek. Od članov upravnega odbora s Primorskega je navzoč le tovariš Ignacij Krizman, ker je to ozemlje okupirano od Italijanov. Navzoč je tudi predsednik novega koroškega učiteljskega društva, okrajni šolski nadzornik Fran Aichholzer.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Zborovanje se je vršilo natanko po določenem in objavljenem dnevnem redu. 1. Predsednik Zaveze tovariš L. Jelenec konstatira sklepčnost in otvori sejo. Tovariše upravne odbornike pozdravi kot svobodne državljane svobodne, neodvisne krajevne SHS. Od zadnje seje upravnega odbora so se zgodili in izvršili zgodovinski najvažnejši dogodki, ki pretresajo svet. Med državami, ki jih je zadevala mascevalna roka vesoljne pravice, je tudi krivična Avstrija. Slovanski narodi so stopili na plan s svojo močjo v novo svobodno življenje. Med temi smo tudi mi Srbi, Hrvatje in Slovenci. Ustanovili smo svobodno Jugoslavijo, ki naj jo čuva Bog, čvrsti in krepki ter stori mogočno in slavno na vekov veke!

Prvi naš današnji pozdrav naj velja torej naši mladi državi SHS, drugi našemu kralju Petru in regentu Aleksandru! Naša lepa, neodvisna, mlada država in nje kralj Peter in regent Aleksander na žive! (Ploskanje in odobravanje.)

Nato sporoča, da se je ustanovilo Slovensko učiteljsko društvo za Koroško, ki je pristopilo k Zavezi. Ker je to deželno učiteljsko društvo, vstopi njegov predsednik glasom Zavezinih pravil v upravni odbor. Navzočega novega člana upravnega odbora tovariša Fr. Aichholzerja zato iskreno pozdravljajo; ta bratski pozdrav pa velja tudi vrlomu koroškemu slovenskemu učiteljstvu. (Odobravanje.)

Predsednik se nato čuvstveno spominja vseh onih članov, ki neizmerno trpe, odkar so pohlepni Italijani zasedli primorsko ozemlje. Zeli, da merodajni krogi nove jugoslovanske države store takoj vse, da se osvobodijo naša mlada država teh krutih priseljencev. (Odobravanje.)

2. Po prečitani izjavi, ki je bila poslana Zavezi od učiteljskega društva svetolenarskega okraja, pojasni Zavezin predsednik, kako je prišlo do nesoglasja pri kandidatni listi za novo volitev zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v višji šolski svet. Zmedo je povzročil torej na eni strani tozadevni dopis štajerskih okrajnih šolskih svetov, na drugi strani pa prekratek volilni termin in netočnost poročil. Takoj po prvih obvestilih, da voli učiteljstvo iz svoje srede dva člana in dva namestnika, je bila poslana znana brzojavka predsedniku Rajšpu za štajersko deželno Zvezo. Ker ni dobilo Zavezino vodstvo na to brzojavko nobenega odgovora, sta se postavila kandidata od Zaveze, v istem času pa tudi od štajerske deželne Zveze.

Tajnik V. Rus poroča o delovanju Zaveze, ki se je vršilo od zadnjega delegacijskega zborovanja do današnje seje upravnega odbora, kar je bilo razvidno iz prečitanih zapisnikov vseh treh vodstvenih sej in iz zapisnika skupne seje odposlancev učiteljske Zaveze in Slomškove Zveze, na kateri seji se je sestavila spomenica, ki se je oddala po skupni deputaciji predsedniku Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Blagajnik Fr. Luznar uvodoma poudarja, da nekateri člani pa tudi predsedniki Zavezinih okrajnih učiteljskih društev še vedno ne vedo, kam naj pošiljajo članarino. Vsak naj odda določeno članarino blagajniku svojega učiteljskega društva! Ta pa naj odpošlje članarino za »Popotnika« in »Učitelj. Tovariša« ter za upravo Zaveze Zavezinemu blagajniku v znesku 20 K, oziroma samo 4 K, za tiste, ki ne prejamejo Zavezinih listov! Čita izkaz o plačani in o še ne poravnani članarini okrajnih učiteljskih društev za čas vojne in zadnje upravne dobe 1918. Včlanjena učiteljska društva dolgujejo Zavezi še nad 12.000 K, od tega zneska pa ima Zaveza pri Učiteljski tiskarni še okrog 10.000 K dolga.

O poročilih vodstva se vname daljša debata. Tovariš Rajšp trdi, da rezultat volitve v višji šolski svet ne bo pravi izraz naše moči in volje. Na štajerskem je bila sprva velika nevolja, zato je obžalovali, da se Zavezino vodstvo ni še pred odpošiljavitvijo brzojavke o vsej stvari popolnoma informiralo. Tovariš Gnus poudarja, da naj se ob enakih prilikah Zavezinemu članstvu predmetna zadeva odkrito takoj pojasni, sicer nastane v njem prepričanje, da vodstvo Zaveze ne postopa odkritosrčno. Tovariš Brinar pravi, da v novem višjem šolskem svetu najmočnejša organizacija ne bo imela zastopstva, kar se mu ne zdi prav. Posledice bratomorne stanovske politike naj se za vedno izbacijo iz naših vrst. Zgodi se lahko, da bo šel del učiteljstva ob takih zmedah preko Zaveze in Slomškove Zveze k ustanovitvi nove organizacije. Tovariš E. Čangl pojasni zadevo vsestransko. Obe stanovski organizaciji na Kranjskem delata sporazumno pri vseh sedanjih izredno važnih vprašanjih z velikimi uspehi. Nehotno bi torej bilo, če bi silila Zaveza z obema svojima članoma in namestnikoma prodreti pri tej volitvi. Vsega tega ni-

smo doslej pojasnili, zato toliko nepotrebno vzemirjenja.

Tovariš Krizman je mnenja, da tiči glavni vzrok nesporazumljenja v prekratnem volinim terminu, saj je preteklo od dneva razglasitve do dneva volitev samo teden dni. Sedaj potrpi, zakaj prihodnje volitve se ne bodo vršile tako! Za presrčen predsednikov pozdrav se v imenu trpeh Primorcev iskreno zahvali. Pojasni, da ni prejelo učiteljstva iz goriškega okraja za mesec november in december nič plače in za l. 1918 tudi ne draginjske doklade. Srečnejše je bilo učiteljstvo sezanskega in tolminskega okraja, ki je prejelo tik pred prihodom Italijanov iz rešenih blaginje trimesecne plače, v sezanskem okraju tudi draginjske doklade. Obiljubilo se je, da dobi učiteljstvo draginjske doklade za l. 1918. S l. januarjem izplačajo baje Italijani tudi slovenskemu učiteljstvu mesečne plače. Ne v slovenskih in ne v italijanskih šolah se ne poučuje, ker ni šolske uprave in ni beril. Zavezino vodstvo naj poskrbi, da se učiteljstvo z Goriškega ne namerša drugod, ker se bo rabilo doma. Od učiteljstva, ki je ostalo na Goriškem, se zahteva po italijanskem poveljstvu le slavnostna obljuba, da ne bo delalo za čas okupacije proti odredbam poveljstva. Učiteljstvo na Goriškem ljubi svoje zlato ljudstvo in je trdno kakor skala.

Tovariš Brinar cmeni, da je bilo tajnikovo poročilo o delovanju zadnje Zavezine upravne dobe v stanovskem glasilu pomanjkljivo. Onega dela, ki je bil sicer podan pri zadnjem delegacijskem zborovanju o Učiteljski tiskarni zastran zakasnitve listov, ni bilo v tiskanem poročilu. Učiteljska tiskarna nikakor ne sme biti nadzorovalni organ Zavezinega vodstva.

Tajnik V. Rus mu pojasni, da je pač čital omenjeni del poročila na seji upravne odbora, ne pa na delegacijskem zborovanju, ker mu je upravni odbor čital, kakor je tudi cenzuriral vso obrambno izjavo Zavezinega vodstva kot odgovor na »izjavo opozicije«. V stanovsko glasilu sme priti le ono, kar se poroča delegaciji. — Vprašalec se zadovolji z pojasnilom.

Tovariš Aichholzer se zahvaljuje za pozdrav in govori o ustnovitvi učiteljskega društva na Koroškem. Učiteljstvu se še vedno stavijo zapreke: ni prometnih zvez, ni pravih čitank, manjka učil in ni slovenščine večših učiteljev. Prosi Zavezo, da novemu društvu vsestransko pomaga pri razrešitvi teh pereh vprašanj.

Tovariš Brinarju se zde številke v blaginjskem poročilu lepe, a dolga v tiskarni je preveč in preveč je zaostala članarina. Apatičnost med nami je prevelika. Ves dolg izza vojnih let morajo društva poravnati, poplačati pa morajo tudi novo članarino za l. 1918. Tak popust pri krškem pedagoškem društvu se mu zdi nepravilen. »Učit. Tovarisi« je izšel že parkrat na osemih straneh; izhaja naj magari samo na dveh straneh toliko časa, da stori vsako društvo svojo polno članarinsko dolžnost. Novih dolgov ne smemo delati; sicer ne pridemo nikdar na jasen račun. Vso določeno članarino mora plačati vsak, če dobiva liste ali ne.

Tovariš Rajšp zahteva, da naj stoji Zaveza na trdnih tleh. Potreben je oster apel na vsa včlanjena društva. Kot predsednik deželne Zveze stori odločne korake, da se zaostala članarina poravna, zato naj se stori v tem pogledu enako tudi drugod.

Tovariš Dimnik pravi, da je zavzel blaginjski v svojem poročilu popolnoma pravno stališče, a ker letni računi niso še sklenjeni, zato ne glejmo drugi tako črno, saj ni tako hudo. Ljubljansko učiteljsko društvo je odposlalo šele polovico članarine, druge se odpošlje te dni, in tako je po večini tudi pri drugih društvi.

Blaginjski Fr. Luznar poudarja, da so prišla nova Zavezina pravila sredi vojne časa prehitro v pravomočje, zato je toliko zmešnjav pri plačilih. Od okrajnih društev in ne od posameznikov zahteva ne bo zahteval koncem leta vse članarino in bo zahteval koncem leta vse članarino društvo v Krškem je poplačalo ves zaostali dolg, plačalo novo članarino in vrhutega še precejšnjo svoto, ki jo zaračuna društvo v dobro za prihodnje leto. Če pa kakšno društvo za prejšnja vojna leta ni izkazovalo članov, listov tudi prejemale ni, zato ne more in ne sme terjati od njega članarine.

Tovariš Gangl opravičuje Pedagoško društvo v Krškem, čemur se pridruži tudi Zavezin blaginjski. Tovariša Flere in Brinar sta principijelno za članarino letnih 24 K od l. 1918 dalje. Tovariš Gnuš graja, da so pošiljala okrajna društva, ki niso priglajala članstva, delegate k delegacijskemu zborovanju.

Končno se sprejme naslednji predlog tovariša Brinarja: a) Zaostala članarina od l. 1914 naprej naj se izterja; b) za leto

1918 se mora plačati od vsakega člana po 24 K članarine.

3. Po poročilu tovariša E. Gangla o našem položaju je sprejel upravni odbor najprej prvih pet njegovih predlogov, ki jih je deputacija takoj odnesla na poverjeništvu za uk in bogočastje.

Še pred poročilom je bil poslan v Belgrad brzajavni protest Zavezinega učiteljstva proti nakanam imperialistične Italije, ki si hoče prilastiti najlepši del naše zemlje in najzavednejši del našega naroda, pa tudi proti stremljenju Nemške Avstrije, ki izteza grabežljive roke po našem Korotanu in po naši Štajerski.

Poročilo o našem položaju je podobno utemeljil nad vse prepričevalno in tako, kakor zna le naš Gangl.

Predlogi zahtevajo od naučnega poverjeništvu SHS v Ljubljani javnega odgovora o regulaciji učiteljskih prejemkov, ki jih zahteva spomenica, o našem šolskem nadzorstvu, o imenovanju predsednika in podpredsednika v višjem deželni šolskem svetu, o zastopstvu učiteljstva pri enketi glede udeležbe šolske mladine pri telovadbi naraščaja telovadnih društev »Sokol« in »Orel«.

Od vložitve spomenice do današnjega dne se v družbi z zastopniki »Slomškove Zveze« lojalno skrbi, da se vse točke spomenice tudi natančno izpolnijo. Zastopstvo obeh učiteljskih organizacij je neprestano in požrtvovalno na delu za našo blaginjo. Zdi se, da dela naučno poverjeništvu počasi in deloma tudi neiskreno. Gotovo je, da bodo vsi člani Narodne vlade SHS v Ljubljani glasovali za naše prejemke, kakor jih uživajo državni uradniki od IX. do VII. činovnega razreda. Drugih plač organizirano učiteljstvo sploh nikakor ne pripozna! Višji šolski nadzornik dr. Opeka in vsi kranjski šolski nadzorniki iz krute Šusteršič-Kalteneggerjeve dobe ter štajerski okrajni šolski nadzorniki iz bivše avstrijske ponemčevalnice so še vedno na svojih mestih. Predsedstvo višjega šolskega sveta se je kratkotalo kar imenovalo. Ali je to demokratično? Zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v tem predsedstvu sploh ni. 360 srednješolskih profesorjev v slovenskem delu Jugoslavije je volilo 2 zastopnika in 2 namestnika, istotoliko pa tudi ljudskošolsko učiteljstvo, dasi je nas že sedaj okroglo 3000. V višjem šolskem svetu imamo torej samo dva svoja zastopnika, profesorji pa kar 11. V enketi z ozirom na udeležbo šolske mladine pri telovadbi naraščaja telovadnih društev »Sokol« in »Orel« zastopnikov učiteljskih organizacij niso klicali, dasi so bila klicana v njo razna zastopstva. Preko nas nam nalagajo nove dolžnosti.

Da se uresničijo čimprej zahteve vsega slovenskega učiteljstva, predlaga referent v tozadevno deputacijo tovariše: L. Jelenca, J. Rajšpa, Fr. Aichholzerja, in Fr. Fabince, podpredsednika »Slomškove Zveze«.

H generalni razpravi se zglašijo tovariši J. Lapajne, ki uvodoma poudarja, da odločilni krogi nečejo na mah priznati demokratizma, nato pa predlaga, da se sprejme brez debate vsi stavljeni predlogi v vsem obsegu, saj so globoko zamišljeni in govorniki vsem iz srca.

Vsi predlogi se sprejmejo soglasno, prav tako pa se potrdi tudi vse članstvo deputacije.

Sprejme se nadalje predlagalec predlog, da naj se o našem položaju obvesti centralna vlada in ministrstvo prosvete v Belgradu. To deputacijo naj vodi Zavezin predsednik L. Jelenec v družbi tovarišev J. Rajšpa, Fr. Aichholzerja, P. Flere in J. Pahorja. Na predlog tovariša J. Dimnika se privzame v to deputacijo še tovariš E. Gangl. Pozovejo pa se v njo tudi zastopniki Slomškove Zveze in »Društva slovenskih profesorjev«. Vsi ti naj pred svojim odhodom, ki naj se zgodi čimprej, sestavijo spomenico o vseh naših šolskih in stanovskih razmerah, kar naj se izroči ministru prosvete Ljubi Davidoviću.

Na vprašanje tovariša Voglarja se ugotovi, da bi stale državo nove učiteljske plače slovenskega dela Jugoslavije okroglo 10 milijonov kron, vzdrževanje samo enega pešpolka pa stane državo spričo novih vojaških prejemkov okrog 20 milijonov kron na leto.

Končno stavi tovariš E. Gangl še predlog, da naj se že s prihodnjim letom reši vprašanje ustanovitve Zavezinega stalnega tajništva.

Tovariš Brinar govori proti takojšnji ustanovitvi in sicer iz finančnih ozirnov.

Tovariš Šega je mnenja, da naj skrbi država za pokritje stroškov urada Zavezinega tajništva.

Poročevalec priporoča stavljeni predlog, saj je ta urad samo nekaka pisarnica Zaveze, v kateri narašča delo danandem; je pa proti vladni podpori iz razloga, ker bi se hotela potem vlada vmešavati v

Zavezino delovanje, ki mora biti neodvisno na vse strani.

Nato se sprejme vseh sedem predlogov, ki jih je stavljal in utemeljeval tovariš E. Gangl. (V Belgrad odposlani brzajavni protest proti italijanskim in nemškim nakanam in vseh sedem sprejetih Ganglovih predlogov je doslovno ponatisnjeno v zadnji številki »Učit. Tovarisa« iz l. 1918).

Ker je odšla deputacija k naučnemu poverjeništvu, je prevzel predsedstvo tovariš A. Gnuš. 1. podpredsednik Zaveze.

4. O razdružitvi deželnih Zvez poroča tovariš J. Režek.

Poudarja, da so padle v novi Jugoslaviji deželne meje, zato naj se razdruži deželne Zveze tudi v Zavezi, vse posle dosežanji deželni Zvez pa naj prevzamejo zopet posamezna včlanjena učiteljska društva.

Po daljši debati, v katero posežejo tovariši Brinar, Flere, Gangl, Rus, Ambrožič in Voglar, se sprejme predlog tovariša Flere. Ta predlog se glasi: »Zaveza naj pozove »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani in »Zvezo slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«, povabi naj pa tudi »Društvo slovenskih učiteljic« in »Slomškovo Zvezo«, da skličejo svoje občne zbornice, ki naj razpravljajo o razdružitvi svojih Zvez, na njih mesto pa naj stopi Zaveza, ki naj temu razrešeno prenaredi svoja društvena pravila«.

Dodatno se sprejme tudi naslednji predlog tajnika V. Rusa: »Vsa ta zadeva naj se reši najkasneje do prihodnjega Zavezinega delegacijskega zborovanja«.

5. O reorganizaciji Zaveze in izpremembi pravil poroča Zavezin tajnik V. Rus.

Poročevalec izvaja, da nikakor ne kaže že danes izpreminjati Zavezinih pravil in poslovnega reda, ker bi bile le prehodne. Ne samo stare in nove evropske države, ampak ves svet stoji v nekaki zmedbi in nejasnosti. Ko se bodo začrtale na mirovnem kongresu posameznim državam in zlasti naši Jugoslaviji natančne meje, tedaj šele reorganiziramo tudi Zavezo. Koncem izvajani predlaga: »Zaveza naj se obrne s posebno vlogo na 1. Udruženje srpskega učiteljstva v Belgradu, 2. Savez dalmatinskih učiteljskih društev u Spljetu, 3. Savez hrvatskih učiteljskih društev Bosne in Hercegovine v Sarajevu. Vodilna misel vprašanja na te učiteljske organizacije bodi: Kako naj se v bodoče učiteljstvo v novi jugoslovanski državi centralistiško reorganizira?«

Predlog se sprejme soglasno brez debate.

6. Poročevalec E. Gangl poroča o ustanovitvi Učiteljskega Sveta.

Zlasti v sedanjem času, ki zahteva v vseh vprašanjih od učiteljskih organizacij mnogo skupnega dela, je treba tesne stavevske združitve. Ena sama organizacija ne vzmore dosti, zato predlaga: »Zaveza ustanovi takoj Učiteljski Svet in pozovi vse izven nje stoječe strokovne organizacije, da priznajo potrebo Učiteljskega Sveta ter pošljejo vanj svojega predsednika in po štiri člane svoje organizacije. Ta Učiteljski Svet razpravlja o vseh zadevah moralnega in materialnega značaja, ki so za vse naše učiteljstvo skupne, ter posluje toliko časa, dokler ni ustanovljena skupna organizacija vsega tega učiteljstva«.

Predlog se sprejme soglasno.

Tovariša Brinar in Flere posežeta v debato z nasvetom, da posluje ta Učiteljski Svet samo za prehodno dobo.

V Učiteljskem Svetu zastopajo Zvezo tovariši Gnuš, Lebar in tovarišica Mehletova.

7. Tovariš J. Dimnik predlaga, da naj se vrši XXVI. glavna skupščina Zaveze v Belgradu.

Blaginjski F. Luznar je mnenja, da bo di prihodnje naše zborovanje v Celovcu, v novem našem ozemlju.

Tovariš Flere naglašja, da ne bodi že v prihodnjem letu skupščine, pač pa eno ali po potrebi tudi dve delegacijski zborovanji.

Tajnik V. Rus poudarja, da so vsi stavljeni predlogi vredni uvaževanja, vendar pa nas sili gmotno vprašanje, da moramo biti za izlet v Celovec ali pa celo v Belgrad že leto poprej obveščeni. V Celovcu nas mora biti toliko, da zatamni v tistih dneh nemško solnce, naš izlet v Belgrad mora po številu izletnikov imponirati bratskim Srbom. Ali naj se vrši v letu 1919 delegacijsko zborovanje ali pa skuščina, to in pa kraj naj pravočasno določi Zavezino vodstvo.

Tajnikov predlog se sprejme.

Med tem se vrne deputacija, ki sporoči, da se mudi poverjenik za uk in bogočastje še v Mariboru, pride pa gotovo v Ljubljano prihodnji dan. Sklene se, da se zaradi odsotnosti nekaterih članov pošlje drugi dan naslednja deputacija k poverjeništvu: L. Jelenec, E. Gangl in P. Flere. Če ne bi bil odgovor zadovoljiv, naj

skliče vodstvo Zaveze za Svečnico popoldne ob dveh protestni shod vsega učiteljstva v Mestnem domu v Ljubljani.

8. Predsednik L. Jelenec poroča o legitimacijah za vožnje po železnicah. Učiteljske zahteve po znižanju voznih listkov za železnice so bile že mnogokrat predmet raznim razpravam na naših skupščinah. Prejšnja avstrijska vlada je imela ob teh naših vlogah toliko ničevih pomislekov, da nismo nikdar prišli do uresničenja. Srbsko učiteljstvo že uživa to dobroto, zato predlaga naslednjo resolucijo: »Vodstvu Zaveze se naroča, da stori vse potrebne korake pri železniškem ministrstvu, da izposluje za učiteljstvo legitimacije za vožnje po železnicah, kakor jih imajo državni uradniki. Učiteljstvo ne sme biti prikrajšano in zahteva povsod in v vsem iste udobnosti, kakor jih imajo državni uradniki, h katerim hočemo, da nas prištevajo.«

Resolucija se sprejme soglasno.

9. O našem tisku poroča tovariš P. Flere.

Ker so vzele debate v prejšnjih točkah dnevnega reda skoro ves razpoložljiv čas, se omeji poročevalec samo na stavljen predloge. Ti predlogi so:

1. Vsi Zavezini listi imajo svoj točen program. V njegovem smislu so: a) »Učiteljski Tovarisi«, glasilu Zaveze in voditelj Zavezinega učiteljstva v vseh šolskopolijskih vprašanjih; b) »Popotnik« kot pedagoško-znanstveno glasilu, voditelj na splošno znanstvenem in specialnem pedagoškem torišču; c) »Zvonček«, mladinski list, ki prinaša slovenski mladini kar najbolj zabavno in poučno čtivo.

2. V dosegu tega svojega programa se omejujejo vsi listi le na snov, ki jim jo predpisuje ta načrt.

3. Kot Zavezino glasilu informiraj »Tovarisi« točno o vseh organizacijskih zadevah tako, da bo vsa obravnava in eksekutiva v organizaciji javna. Vodstvo Zaveze je obvezano, preskrbovati uredništvo vse tozadevne podatke. Vsa organizacije se tičoča poročila naj bodo iz ekonomskih ozirnov kratka.

4. Uredniki služijo le svojim listom in njihovim programom, drugače pa so popolnoma neodvisni in odgovorni le Zavezini delegaciji.

5. Urednikom ne nalagaj delegacija nikakih drugih poslov, da posvečajo lahko vso svojo voljo in moč uredništvu.

6. Vsak član Zaveze imej pri Zavezinih listih svobodno besedo ugovora in zagovora. Ugovor in zagovor se mora pečati le s stvarnimi razlogi in ne sme postati nikdar zaseben. Njegova vsebina sme biti: a) pri »Učit. Tovarisi« le na šolskopolijskem in organizacijske se tičočem torišču; b) v »Popotniku« le znanstvena.

7. V vseh Zavezinih listih bodi ton fin in vzgojno vpliven ter ga tudi v kritikah in polemikah ne predpisuj osebnost, mlačevnost ali strast. Za brzdanost v pisavi so uredniki pred delegacijo osebno odgovorni.

8. Zaradi smeri po revialnosti dobi tudi »Tovarisi« revialno obliko.

9. Vsi Zavezini listi počno izhajati že s 1. prosincem 1919 v predvojnem obsegu.

10. Za sedaj Zaveza ne razširja svojega tiska.

11. Od 1. prosinca 1919. so uredniki Zavezinih listov: a) pri »Učit. Tovarisi« E. Gangl, b) pri »Popotniku« P. Flere in c) pri »Zvončku« E. Gangl.

Na predlog tovariša Režka se o vseh predlogih glasuje skupno. Predlogi se sprejmejo soglasno.

10. Pri predlogih in nasvetih upravnih odbornikov nasvetuje podpredsednik A. Gnuš:

1. Nemškemu učiteljstvu na Štajerskem, kar ga je izven Jugoslavije, je izplačala avstrijsko-nemška vlada že 23. decembra za leto 1918 polovico nabavnega prispevka, druga polovica pa mu je obljubljena. Zaveza naj izposluje ta nabavni prispevek za leto 1918 tudi za nas pri Narodni vladi SHS v Ljubljani.

2. Kaj naj se zgodi sedaj pri nas s poukom v nemščini, naj se po višji šolski oblasti centralno odloči.

3. »Učiteljski Tovarisi« naj prinaša kratke članke v srbohrvaščini.

4. Nove čitanke naj imajo pisano in tiskano cirilico, pa nekaj pisanih in tiskanih vaj.

5. Zaveza naj zavzame svoje stališče pri sestavi novega šolskega zakona.

K zadnji točki predlaga tovariš Flere, da naj se preskrbe odseku za reformo šolstva zakoni, ki so v veljavi na Hrvatskem in v Bosni in Hercegovini.

Ker se nihče več ne zglašja k besedi, se zahvali predsednik poročevalcem za temeljita predavanja in upravnim odbornikom za stvarno razpravo, nakar zaključijo zborovanje ob 1. uri popoldne.

S tretje vodstvene seje Zaveze (dne 22. decembra 1918).

1. Dne 2. novembra 1918 bi se morala vršiti v Ljubljani izredna seja upravnega odbora Zaveze. Ker pa je bila prav tiste dni železniška zveza skrajno pomanjkljiva, zato so se izmed zunanjih članov udeležili seje samo Zavezin blagajnik in tajnik ter upravni odbornik P. Flere. Spričo nesklepnosti se seja ni vršila, pač pa se je vršilo zborovanje zastopnikov učiteljske Zaveze in Slomškove Zveze. Ves dan se je temeljito razpravljalo o 3., 4. in 5. točki dnevnega reda: o katastru učiteljstva in šolstva po vsem slovenskem ozemlju, o vprašanju okrajnih učiteljskih in deželnih šolskih nadzornikov in o reformi ljudskega šolstva. Na tej seji so bili navzoči kot zastopniki učiteljske Zaveze: L. Jelenc, Fr. Luznar, V. Rus, E. Gangl, P. Flere, J. Režek in J. Dimnik — kot zastopniki Slomškove Zveze pa: Fr. Fabinc, Avg. Pirc in Ad. Sadar. Na podlagi vsestranskih razprav se je sestavila spomenica, ki sta jo podpisala predsednika obeh učiteljskih organizacij. Drugi dan dopoldne je izročila to spomenico posebna deputacija g. Josipu Pogačniku, predsedniku Narodne vlade SHS v Ljubljani. Ta je obljubil najresnejše upoštevanje želja in nasvetov, omejenih v spomenici, ter je posebno naglašal neodložljivo potrebo preuredbe učiteljskih plač (Spomenica je dobesedno ponatisnjena v 25. številu »Učiteljskega Tovariša«).

2. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je na Zavezin poziv odposlala dopis, v katerem predlaga za slovenski del bivše Štajerske 8 nadzorovalnih okrajev in nominira istotoliko učiteljev za okrajne šolske nadzornike in enega za višjega šolskega nadzornika ljudskih in meščanskih šol. Tozadevni odborov sklep je bil soglasen. Prepis dopisa se je odposlal poverjeništvu za uk in bogočastje Narodne vlade SHS v Ljubljani.

3. Zavezin predsednik je odposlal vodstvu štajerske deželne zveze brzojav glede kandidature zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v višji šolski svet. Ta brzojavka je bila vzrok nesporazumljenju, zato so se naši glasovi prvotno cepili, kar se je pa pozneje po pojasnili popravilo.

4. Članstvo Zaveze se je pozvalo, da naj se nemudoma loti dela pri ustanavljanju in organizaciji Narodnih obran, kar je priporočal učiteljski deputaciji predsednik Narodne vlade SHS. Večina društvenih predsednikov se je temu pozivu odzvalo ter poročalo, koliko je storilo učiteljstvo za javni red in mir ter kako deluje v Narodnih obranah. O rezultatu teh odgovorov se je poročalo na merodajno mesto.

5. Na zadnji delegacijski seji je bil sprejet predlog predsednika odseka za načrt preustrojitve šolstva, da naj se vse vprašalne pole vseh petih oddelkov v posebni brošuri ponatisne in razpošlje vsem Zavezinim društvom, ki naj tudi stroške te brošure krijejo. Odborov predsednik P. Flere je poslal Zavezi tozadevno snov z željo, da naj se to pretipka ali litografira. Snov je obširna, a še ne popolna (nereseni sta ostali dve vprašanji), zato se je vrnilo vse doposlano gradivo s pristavkom, da naj se isto izpolni, na kar se ponatisne in razpošlje.

6. Vsem Zavezinim društvom so se razposlali »Izrazi društvenih članov za l. 1919.« poleg tega pa še nabiralne pole za »Popotnika«, »Učiteljskega Tovariša« in za »Zvonček« v svrhu pridobitve naročnikov izven učiteljskih vrst.

7. Naučno poverjeništvu je določilo, naj se nujno sestavi katester vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva v njegovem območju. Delo se je poverilo strokovnima učiteljskima organizacijama, zato sta se obe pozvali, da njiju v to že določeni člani z delom takoj prično in katester čimprej sestavijo. V tem izvršilnem odboru so ljubljanski tovariši: L. Jelenc in J. Tratar za Zavezo, A. Dragan in Avg. Pirc pa za Slomškovo Zvezo. Tiskovine so se že razposlale na vsa šolska vodstva s pozivom, da jih takoj izpolnijo in odpošljejo predsedniku svojega učiteljskega društva.

8. Ljubljansko poverjeništvu Narodne vlade SHS za uk in bogočastje je pozvalo obe učiteljski organizaciji, da imeno odposlance, ki se jim poveri sestava novih ljudskošolskih in meščanskošolskih čitank. Zaveza je predlagala v to enoto naslednje člane: P. Flere, E. Gangl, Drag. Humek in F. Kleinmayrja. — Nadalje je poslalo isto poverjeništvu Zavezi dopis, v katerem jo opozarja, da je za pričetek slovenskega pouka na Koroškem nujno potrebno, da čimprej dobimo vsaj eno čitanko, zadnji čas do Velike noči, ker se takrat prične na Koroškem novo šolsko leto. Kazalo bi torej kako čitanko (za srednje razrede) s kratkim načrtom slovnice kar naglo sestaviti na podlagi dosedanjih in jo natisniti v takem številu, da bi zadoščala prvi potrebi. Habsburško-avstrijski patri-

otični sestavki bi se morali seveda že v tej izdaji nadomestiti s sestavki jugoslovanskega značaja. Sestava te knjige se poveri odboru za sestavo novih slovenskih čitank za ljudske šole.

9. Deželna učiteljska Zveza na Štajerskem je poslala Zavezi dopis, v katerem predlaga: a) Zaveza deluj pri vladi SHS na to, da čimprej skliče višji šolski svet ter ukrene potrebno, da bodo nameščeni učitelji vojaki, ki so brez služb; b) Zaveza se izreče proti temu, da bi učiteljstvo opravljalo posle občinskih tajnikov, kakor je to sklenilo Krško učiteljsko društvo, zakaj dober učitelj za tak posel ne more imeti časa dovolj na razpolago; c) v enketi za sestavo ljudskošolskih čitank so bili določeni: L. Cernej, P. Flere, Lichtenwalner, A. Požegar in J. Rajšp. — Zavezin predsednik pripomni, da je javil naučnemu poverjeništvu vseh pet nasvetovanih tovarišev, vendar pa se mu zdi članstvo preveliko.

10. Kozjansko učiteljsko društvo nanašja Zavezi predloge, ki so bili na zadnjem društvenem zborovanju soglasno sprejeti. Važnejši predlogi se glase: a) Okrajne šolske nadzornike naj voli ljudskošolsko učiteljstvo iz svojih vrst. b) Pouk v nemščini naj se na naših narodnih šolah popolnoma opusti. c) Pri Narodni vladi SHS naj se store potrebni koraki, da se čimprej skličejo uradne učiteljske konference.

11. Belokranjsko učiteljsko društvo je poročalo, da naj se store koraki glede pouka v kmetijstvu. — Ker so dobila šolska vodstva od šolskih oblastev učni načrt, kako naj se v ponavljajnih poučuje kmetijstvo, je postalo to vprašanje brezpredmetno.

12. Ob priliki proslave prvega narodnega praznika države SHS je poslal Zavezin tajnik v Belgrad vdanostno izjavo. Nato je prejel zahvalo od regenta Aleksandra in istotako od šefa dvorne pisarne.

13. Pri Zavezinem predsedniku se je zgledalo doslej 47 učiteljev in učiteljic z željo, da so pripravljene iti učiteljevat v obmejne kraje. Seznam teh prijavljenih se je oddal poverjeništvu Narodne vlade SHS za uk in bogočastje.

14. Litijsko učiteljsko društvo se je opozorilo, da naj pošlje Zavezi čimprej v četvertniku imenik svojih članov za leto 1918, blagajnikoma pa morebitno zaostalo članarino društvenikov. Na ta dopis je došel odgovor, da je plačalo doslej za leto 1918 članarino 27 članov, a od nekaterih še pričakuje priglasi. Do Božiča se ugotovi članstvo definitivno tudi za l. 1919. V dopisu se želi, da naj se deluje za odpravo krajin in okrajnih šolskih svetov.

15. Posamezne Zavezine odseke se je opozorilo, da morajo priti pred delegacijo vsi predlogi popolnoma zreli, da so v praksi do popolnosti tudi takoj izvedljivi.

16. Hrvatski učiteljski Zvezi se je odposlala prošnja, da naj izposluje pri hrvatski vladi prost izvoz masti za naše učiteljske aprovizacije.

17. Dopisi se niso mogli odposlati dalmatinski učiteljski Zvezi v Split in Narodni Prosvjeti v Pazinu zastran njih pridružitve k naši Zavezi in tudi ne Slovenskemu učiteljskemu društvu za Istro za posredovanje pri zadnje imenovanem društvu, ker ni železniške zveze zaradi okupiranja teh krajev po Italijanih. Kadar bomo zopet svobodni, takrat se odpošljejo ti dopisi na imenovane kraje.

18. Dne 8. decembra 1918 se je ustanovilo v Celovcu slovensko učiteljsko društvo za Koroško. Novoizvoljeni društveni predsednik Fran Eichholzer, okrajni šolski nadzornik za Rož, je stavil predlog, da naj pristopi društvo k Zavezi. Predlog je bil s ploskanjem soglasno sprejet. Novo društvo šteje že 40 članov, do delegacijskega zborovanja pa se lahko dvigne njegovo število nad 100. Navzoči predsednik Zaveze je vzel ta sklep na znanje s pristržno radostjo ter je dal mlademu društvu na življenjsko pot vse polno praktičnih nasvetov.

19. Z novim letom 1919 posluje Zaveza zopet direktno samo z včlanjenimi okrajnimi učiteljskimi organizacijami, z deželnimi Zvezami pa le v toliko, kolikor je do njih razdružitve neobhodno potrebno.

20. Na neko vprašanje, kaj se bo zgodilo z vojnimi posojili, se je na najmerodajnejših mestih dobil odgovor, da se bo izkušalo vojna posojila zadovoljivo rešiti, prav tako pa se bodo morala rešiti v novi državi vsa druga pereča denarna in imovinska vprašanja.

Za Učiteljski konvikt. Učiteljska družba pri »Rimljanu« v Ljubljani K 14.60. Tov. Alojzij Keceľ 2 K. Hvala!

Slovenska šolska Matica. Glasom sklepa zadnjega občnega zbora znaša za l. 1919 članarina po 8 K. Tisti, ki so za tekoče leto poslali le po 4 K, morajo doplačati še 4 K.

Društvene vesti.

+ Savinjsko učiteljsko društvo. Združen je troiminski naš narod in svoboden je v lastni svoji državi! In tudi ti, učitelj jugoslovanski, prost si! Živel boš i delal boš za narod svoj. Živela Jugoslavija in z njo šola narodova! To je bil naš vzklik po 4 in pol letnem razstanku! Pozdravljena, bratska nam društva! Doko nas ni bilo med vami. A danes in v bodoče smo z vami na delu za prosveto naroda in povzdigo šolstva.

Bič naših bivših oblastnikov je zrušil življenje Sav. učiteljskega društva, ki je imelo svoje zadnje zborovanje o priliki štiridesetletnice na usodni dan 28. junija 1914. Pesem narodna je zaključila takrat naša slavlje. Voščili smo si, naj pesem bratstva in prijateljstva spremlja bodočnost našega društva.

Pa prišle so solze! — Lile so v potokih in pomešane s krvjo so preplavile svet. Svetovna vojna, naj te rod zemljana ne doživi nikdar več!

Vse društveno delovanje nam je bilo ustavljeno in življenje težko. Predsednika in društvene člane so preganjali, nekatere zaprli. Zakaj? Tega nismo vedeli. Se sivolasemu starcu blagopok. nadučitelju Vičomslja, ki sta ob zadnjem sestanku še pesnili z nami, ni bilo prizanešeno. Bil je mož čiste duše, in zgrudila ga je storjena mu krivica. Slava mu!

Odhajali so naši na krvave poljane. Mlada naša tovariša Fr. Catarja in Draga Gomsija, ki sta ob zdnjem sestanku še pevala z nami, je zrušil vojni vihar. Življenje narodnih učiteljev je bilo darovano in blagoslovljeno domovini! Slava njih spominu!

Dolga je bila doba našega razstanka in trpka je bila! Društveni predsednik tov. Jakše je zahteval oblastvene preiskave in dokazov, zakaj se društvu zabranjuje delo. Tudi Zaveza je posredovala in naši narodni prvoboritelji tudi! Zaman! Listine za zopetno oživenje društva so romale in iskale pravice pri oblastvih. Bilo je ni! Sklenili smo razpust društva in ustanovo drugega z novim imenom. Pa prišla je svoboda! Dan naš je zazoril prej, nego smo ga pričakovali sami. Dne 19. grudnia je prosto zborovalo staro Sav. učitelj. društvo.

Radostni smo se sestali, svobodni Jugoslovani! Ponosen je bil pozdrav predsednikov; iskren je bil do znancev starih, prijateljski novim članom! Bil je prečitan zapisnik, ki vsebuje zgodovino društva od časa »društvene mobilizacije« do dneva svobode. Podana so bila blagajniška poročila, račun pregledani in tov. blagajniku izražena zahvala.

Na predlog ravnatelja Lorberja je bil soglasno voljen stari odbor. Bilo je rešenih več stanovskih zadev in po posvetovanju sprejet predlog tov. Flere o zadevi volitev v višji šol. svet. Predlog je bil poslan Zavezi.

Predsednik je zaključil zborovanje z obljubo, da se skoro snidemo. Vabimo k prihodnjemu zborovanju vse, zlasti one tovarišice, ki so društvene tujke. Čas je, da se udomač! Tudi mera dolžnosti bodi vsem enaka!

Ob Novem letu kličemo vsem tovarišem: Iskren vam bratski pozdrav, jasno vam leto bodoče v ujedineni domovini. Tajnica.

+ Učiteljsko društvo za radovljski okraj ima svoj sestanek v četrtek, t. j. 16. januarja t. l., ob 3. uri pop. v šolskem poslopiju v Lescach. — Odbor.

+ Pedagoško društvo v Krškem bo priredilo v mesecu januarju in februarju tri zborovanja, in sicer v Krškem, v Trzinu in v St. Jerneju. To zato, da se bo zborovanj in predavanj lahko udeležil vsakdo izmed članov, ki jih je doslej že lepo število 86! Prvo zborovanje bo v nedeljo, dne 26. t. m., ob 10. uri dopoldne v risalni dvorani meščanske šole v Krškem. Predavala bosta tovariša Engelbert Gangl in Ivan Nagel o naših nalogah v bodočih dneh. Ta sestanek je namenjen šolan v Krškem, Leskovcu, Vel. Podlogu, Čerkjah, Bušci vasi, Sv. Križu, Čatežu, Vel. Dolini, Raki, Bučki, Studencu, Beštanju, Radečah, ki so v najbližji okolici Krškega. Veselilo nas bo tudi, če nas obiščejo tovariši in tovarišice iz sosednjih šol nekdanje Štajerske.

Tovariši in tovarišice! Pridite vsi! Pristopajte k društvu, da kmalu dočakamo trenutka, ko bomo popolnoma eno! Najpresrečnejše čestitke k novoletnemu darilu — regulaciji! Bilo Vam novo leto srečno! Jugoslovanski pozdrav!

Za odbor:

Drag. Humek, Leop. Levstik, t. č. predsednik, t. č. tajnik.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je imelo na Kraljevo t. l. prav dobro obiskan občni zbor. Ker je bil to prvi društveni sestanek po ujedinenju SHS, se je tem

povodom poslala regentu Aleksandru vdanostna brzojavka.

Za leto 1919 se je konstatiralo 76 članov, ki imajo plačevati članarino 24 K. Pri tem se oni nenavzoči dosednji člani, ki so članarino za leto 1918 še na dolgu, niso upoštevali. Ti in še par onih tovarišev in tovarišic celjskega okraja, ki do zdaj sploh niso še bili člani, naj blagovolijo prijaviti svoj pristop in naj članarino nakažejo blagajničarki. Vse učiteljstvo vsega okraja brez izjeme bodi včlanjeno v društvo! To nam bodi geslo v novi dobi! Društveni račun izkazuje 2812 K 60 v prejemkov, 1169 K 69 v izdatkov, potemtakem 1642 K 91 v preostanka, ki je naložen kot društveni sklad.

Tretja zbirka za Zvezin sklad se še ni mogla zaključiti, ker so nekateri dali še premalo, nekateri pa še nič. Upam, da se ne bo nihče izkusil izmuzniti. Saj potem se v ta namen menda ne bo več pobiralo. Zaostanki naj se vpošljejo do začetka februarja, in sicer podpisanemu, ker potem se zbirka zaključi in izkaz priobči.

V odbor za tekoče leto so bili izvoljeni: Anton Sivka, St. Jur, predsednik; Franc Zagar, Celje, tajnikom; gospa Ida Wudlerjeva, Liboje kot blagajničarka; Vekoslav Gobec, Celje, knjižničar; Ciril Pregelj, Ljubecna, pevovodja; Ludvig Cernej, Griže, odbornik in gospa Josipina Ekslova, Vojnik, pa kot odbornica.

Kot poverjenik Šolske Matice za Celje (okraj) se določi Vekoslav Gobec, Celje.

Soglasno je bila sprejeta nastopna protestna izjava: društvo ogorčeno protestira zoper službeno premeščenje nadučitelja pri Sv. Vidu pri Planini na nadučiteljsko mesto v Vojniku, katero premeščenje je c. kr. dežel. šol. svet štaj. še neposredno pred razpadom avstrijske države izvršil na podlagi zloglasnega, v prvi vrsti proti Slovencem naperjenega deželnega zakona z dne 25. februarja 1888, a pri tem se ta zakon kršil, samo da je prišel na vojniško šolo za nadučitelja zgoraj navedeni, ki je prejšl služboval kot učitelj na tej šoli in se odlikoval v narodnem odprdnstvu. Društvo pričakuje, da Višji šolski svet to nezakonito imenovanje razveljavi ter nadučiteljsko službo na vojniški šoli namesti konkurenčnim potom.

Franc Brinar, bivši predsednik.

+ Slovenjegraško učiteljsko društvo je imelo dne 6. prosinca svoje zborovanje v Slovenjgradcu. Vključ skrajno slabemu vremenu so manjkali samo 4 tovariši, kar pač dokazuje, da so taka zborovanja krvavo potrebna. Kot nove ude smo pozdravili tovarišico Cociancigovo iz St. Janža pri Dravogradu, nadalje od vojakov dole tov. Mlinška, šol. vodje v Šminklavžu, Kaifonja, nadučitelja v St. Ilju pod Turjakom, in Šerbeka iz St. Janža (zadnja dva nista bila pri zborovanju). Tako šteje naše društvo sedaj 22 članov. Razen enega tovariša, ki je tako zakrknjen, da noče uvideti, da je predvsem naše bodoče zadovoljivo gnotno stanje vzklilo le iz naše organizacije in da smo si priborili le potom nje vse, kar imamo — smo vsi organizirani. Vsi navzoči smo najostreje obsojali tega tovariša in upajmo, da se bo vendar enkrat skesal in se pridružil naši toli važni organizaciji. Rešile so se nato razne važne domače zadeve. Tov. ravnatelj Vrečko je poročal in dajal pojasnila o delegacijskem zborovanju Zaveze, kolikor je bilo še potrebno in niso razne zadeve izgubile pomena zaradi nam vsem koristnega političnega preobrata. Po daljšem cincanju semintja se je nato izvolil sledeči odbor: predsednik ravnatelj v pok. Franc Vrečko v Slov. Gradcu, namestnik nadučitelj Šmid v Podgorju, tajnica Scheligo Irma v Šmartnem, blagajnica Šmidova Matilda v Podgorju. — Prihodnje zborovanje se vrši dne 2. svečna ob 1. uri popoldne v Slov. Gradcu. Pridite brez izjeme vsi člani!

Kronika.

= Višji šolski svet. S 1. januarjem l. 1919 je začel poslovati za vse ozemlje Narodne vlade SHS v Ljubljani oddelek za uk in bogočastje — v smislu naredbe št. 111 z dne 21. novembra 1918 celokupne vlade SHS v Ljubljani ustanovljeni višji šolski svet, ki prevzame vse posle nekdanjih deželnih šolskih svetov.

= Vojno posojilo — izglbljeno? Marsikdo si dela velike skrbi zaradi vojnega posojila, ki je bilo pri nas večinoma izsiljeno. Stvar se mora na vsak način obravnavati na mirovni konferenci. Srbija ima pravico do velike vojne odškodnine in kot vladarica Jugoslavije gotovo ne bo pozabila zahtevati povrnitev vojnega posojila za svoje pokrajine, ki so pripadle Avstriji. Pritisk avstrijske vlade zlasti na učiteljstvo in naše denarne zavode je bil grozovit, in gorje tistemu, ki bi se bil u-